

מסורת הש"ס

(א) ב"ק קיג: ב"ב מד: גיטין יג: (ב) קדושין מט: מעילה כא, (ג) [נשות כ], (ד) [בבב"א: דמלגא], (ה) [בבב"א: ישראל], (ו) מביא אין ממונה זה רשאי להכירם ישראל חבירו לפרוע לו את המכס אם לא מיראת המלכות דהיי דיינא דמלכותא דינא לא יהא אלא הלואתו הא קיימא לן בפ' הגזל (ב"ק קיג): דהפקעת הלואתו מותרת. [ע"כ מחסרונות הש"ס], (ז) ליתא לפנינו, (ח) אין זה דינא דמלכותא אלא גזילה דמלכותא, (ט) [בבב"א: ישראל], (י) [בבב"א: למלך],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה באומר כלנו היום ואינם אלא דברים בעלמא כ"ל והד"כ וי"ב כלומר דברים כלומר כלל כל דומע דלץ פיו ולבו שוים: (ב) ד"ה הא מינדר ובי' לך ידור לו: (ג) ד"ה תריך ובי' צנדר בשבועה: (ד) ד"ה אם אין נקלצות היום הכי מוקי:

הגהות מהר"ב

רנשבורג

[א] בהרא"ש סו"ה תנא סו' י"ב וצדכיה מנאנר דתנא דמתניתין השמיט לפגמיה אחי רבנא וסוקר על תנא דברייתא ששנה רבותא היתה בצרייתא:

מוסף רש"י

דינא דמלכותא דינא, של עובדי כוכבים (גיטין יג) כל מקום והטעמות ומנהגות של משפטי מלכות שנוגשים להנהיג צבולותם, דינא הוא, שכל בני המלכות מתקבלים עליהם מלכות חוקי המלך ומשפטיה והלכן דין גמור הוא ואין למחוק צבונות חבירו על פי חוק המלך הנהוג בעיר משום גזל (ושב"ס ב"ב ד"ב).

פירוש הרא"ש

לא יפתח לו בנדר. אלא"כ אומר לו דור לי שהוא תרומה: במה שהוא מדירו. ואפי' פתח לו לא יוסף לו ליחוד אלא צמה שפתח לו ומיהו אם א"ל בסתם דור לי אף אם הוסיף הרבה ליחוד כגולהו מודו ב"ש דלא היו מדר ולא אמר שלא ידור אלא אם כן יפתח דור לי צנדר זה: וב"ה אומרים אף

במה שאינו מדירו. דלא תימא אף ע"ג דקלמך ב"ה שהוא פתח לו ה"מ היכא דפתח ליה ואמר הלה אין דור לי בזה אבל זה שהוא מוסף לו ולא ידע הלה כלום שהוא רוצה ליחוד בזה אימא נדר היו קמ"ל: גמ' והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא. אחר(ט) שקנה המכס מאת המלך אסור לגזול הימנו ואין ימירו חכמים לגזול ליחוד כדי לגזול: במובים שאין לו קצבה. והאי לאו דינא הוא דדוקא צנדר שהוא שזה לכל בני המדינה יש לו רשות להקנות^(ז) לעשות אבל לא צנדר שאינו שזה למעט לזה ולצוות לזה אי נמי כיון שאין לו קצנה מרבה ליקח יותר ממה שהמלך חפץ הלכך כולו גזל: במובב העומד מאליה. כלל דעת המלך: היכי נדר. שלא יעבור על מדיו: באומר בלבו היום ומוציא בשפתיו סתם. ודברים שנכלל המומיחון היין דברים: תנא מתניתין נדר להודיעך כחן דב"ש. ואע"ג דמתיר עדיף אצרייתא קא סמין דאשמועינן בה כח דהיתירא לא: שאין שאלה בשבועה. משום חומר דשבעה אמרו חכמים שאין להמירה והכי קאמר ב"ש לא יפתח הסכס פתח להמיר שבעה: מתני' הרי הנביעות האלו קרבן אם אינן נקצצות בו'. ראה רוח סערה מנשבת וכל האילנות בספק שלא יתלשו מן הארץ וכן ראה ליקח שנפלה צעירו ועליתו הוא בספק שריפה ואמר אלו יהיו קרבן אם אין נקלצות ועלית תהיה קרבן אם אינה נשרפת דהוי כמו מדי שגגות דלדעתא דהכי אקדשינהו שהיה סבור שאי אפשר להיות גזולין ולא גמר כללו להקדישן קא משמע לן דצריכים שנכלי כי הני דלא מוכחי לא היין דברים: פירוש קרבן.

רש"י

חוץ מצבועה. שלא יאמר יאסרו פירות שצעולם עלי שצבועה אם אינן של תרומה: לא יפתח לו צנדר. אם הליסטים אינו מוזקוקן שידור לא יפתח לו הוא בעצמו: צמה שהוא מדירו. כלצד ידור ולא צדצר אחר כדמפרש: **כילד אמר** לו וכו' אשמו מותרם לו. דהיינו צמה שהוא מדירו: **וצניו אסורים**.

דהיינו צמה שלא מדירו: **גב' דינא**

דמלכותא דינא. ולאו נדרי אונסין יניחו ואמאי נודרין למוססין להצריח המכס של מלכות: **שאין** לו **קצנה**.

שנוטל כל מה שרוצה: **צמוכס העומד**

מאליו. שאינה של מלכות: **כיון דאמר**

יאסרו. ולא אמר מילתא דהערמה

איתסרו ליה: **צאומר יאסרו היום**.

דהיינו הערמה דההוא יומא לחוד

אסר נפשיה: **אי דאמר היום** לא

מקבל מיניה מוכס. ואינו מניחו

שציל אותו נדר שלא יעול הפירות

שהרי שומע דצהערמה נדר: **צאומר**

כלצו היום: (א) **אינס דברים**.

בעלמא: לא יפתח לו שצבועה. שלא

יאמר לו אם תרצה אשבע לך: הא

צנדר יפתח לו. שיאמר לו אם תרצה

אדור לך נדר: הא מינדר נדר ליה

שצבועה. אם הליסטים מוזקוקן לכן

(א) וידור לו כן כלשון שבעה כדאמרן

לעיל: **והא סנו וכו'**. ואמאי קמני

צצרייתא דלא יפתח לו שצבועה:

תריך הכי **תנא צמאני** **צנדר להודיעך**

כחן דבין שמאי. דאפילו צנדר גרידא

לא ובי"ש צנדר (א) שצועה: **וצרייתא**

סנא שצבועה להודיעך כחן דב"ה.

דאפי' שצבועה יפתח לו. וצרייתא

משום צ"ה נשנית ולא דוקא היא

ולא נמית למימר התם שצבועה הוא

דלא יפתח וכו' ולא מקשינן דצ"ש

אדצ"ש: **רב אשי אמר הכי קסני**.

האי לא יפתח דצרייתא לא משמע

כדאמרין צבאונסין קאי אלא האי

לא יפתח דצ"ש סברי לא יפתח לו

החכס פתח למרטה להשאל על שבעתו

דלין שאלה למידק מינה שום קושא:

במתני' אמר הרי נטיעות האלו קרבן.

כלומר שיהו הקדש: **אם איןן נקלצות**.

היום (ו) מוקי לה בגמרא ועבר

היום ולא נקלצו ולא נשרף הטלית

הרי הן הקדש ויש להן פדיון

והדמים יכנסו להקדש והם יאלו

לחולין: **אבל אם אמר הרי**

הנטיעות האלו קרבן עד שיקלצו

אין

להודיעך כחן דב"ש. דאפילו צנדר לא

יפתח: **סנא צרייתא שצבועה להודיעך כחן דצ"ה**. דאפילו

צ"ש אומרים אין שאלה שצבועה. ולא מתוקמא הך צרייתא צנשצע להרגין כלל אלא ה"ק מי שנשצע על דצר לא יפתח לו חכס להמיר לו

שצבעתו שאין שאלה שצבועה וצית הלל אומרים יש שאלה: **במתני' הרי הנטיעות האלו קרבן וכו'** יש להם פדיון. כלומר דקדושה חלה עליהם עד שצריכות פדיון. וצגמרא [ע"ב] מפרש למה לי למימרא ומפרשין נמי אמאי תנא האי לישנא דיש להם פדיון ולא תנא צהדיא קדושות:

אין

להודיעך כחן דב"ש. דאפילו צנדר לא

יפתח: **סנא צרייתא שצבועה להודיעך כחן דצ"ה**. דאפילו

צ"ש אומרים אין שאלה שצבועה. ולא מתוקמא הך צרייתא צנשצע להרגין כלל אלא ה"ק מי שנשצע על דצר לא יפתח לו חכס להמיר לו

שצבעתו שאין שאלה שצבועה וצית הלל אומרים יש שאלה: **במתני' הרי הנטיעות האלו קרבן וכו'** יש להם פדיון. כלומר דקדושה חלה עליהם עד שצריכות פדיון. וצגמרא [ע"ב] מפרש למה לי למימרא ומפרשין נמי אמאי תנא האי לישנא דיש להם פדיון ולא תנא צהדיא קדושות:

אין

להודיעך כחן דב"ש. דאפילו צנדר לא

יפתח: **סנא צרייתא שצבועה להודיעך כחן דצ"ה**. דאפילו

צ"ש אומרים אין שאלה שצבועה. ולא מתוקמא הך צרייתא צנשצע להרגין כלל אלא ה"ק מי שנשצע על דצר לא יפתח לו חכס להמיר לו

שצבעתו שאין שאלה שצבועה וצית הלל אומרים יש שאלה: **במתני' הרי הנטיעות האלו קרבן וכו'** יש להם פדיון. כלומר דקדושה חלה עליהם עד שצריכות פדיון. וצגמרא [ע"ב] מפרש למה לי למימרא ומפרשין נמי אמאי תנא האי לישנא דיש להם פדיון ולא תנא צהדיא קדושות:

אין

להודיעך כחן דב"ש. דאפילו צנדר לא

יפתח: **סנא צרייתא שצבועה להודיעך כחן דצ"ה**. דאפילו

צ"ש אומרים אין שאלה שצבועה. ולא מתוקמא הך צרייתא צנשצע להרגין כלל אלא ה"ק מי שנשצע על דצר לא יפתח לו חכס להמיר לו

שצבעתו שאין שאלה שצבועה וצית הלל אומרים יש שאלה: **במתני' הרי הנטיעות האלו קרבן וכו'** יש להם פדיון. כלומר דקדושה חלה עליהם עד שצריכות פדיון. וצגמרא [ע"ב] מפרש למה לי למימרא ומפרשין נמי אמאי תנא האי לישנא דיש להם פדיון ולא תנא צהדיא קדושות:

אין

להודיעך כחן דב"ש. דאפילו צנדר לא

יפתח: **סנא צרייתא שצבועה להודיעך כחן דצ"ה**. דאפילו

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

ר"ן

כת.

חוץ מצבועה. דחמירא דכתיב צה לא ינקא^(א): לא יפתח לו צנדר. אם אינו אומר נדור לי: צמה שהוא מדירו. שאפילו פתח לא ידור אלא צמה שהוא מדירו: **אשמו מותרם וצניו אסורין**. כיון שלא הדירו צהם אלא מאליה נדר: **גב' והאמר שמואל דינא דמלכותא**

דינא. והיכי שרינן למידר הכי כדי

להפטר כיון דמן הדין חייב ליתן לו

את המכס: **צמוכס שאין** לו **קצנה**.

וכיון שכן לאו דינא הוא אלא חמסנותא

וחמסנותא דמוכסי^(ב) לאו דינא הוא: **צמוכס העומד מאליו**. שלא צבצות

המלך. וכתבו צמוספות דדוקא צמלכי

עובדי כוכבים אמר דיינא דמלכותא

דינא מפני שהארץ שלו ויכול לומר

להם אם לא תעשו מלזמי אגרש

אתכם מן הארץ אבל צמלכי ישראל

לא לפי שא"י כל ישראל שותפין צה.

וכי אמרינן דינא דמלכותא דינא ה"מ

לענין שאם קנה אחרים מכס זה חייבים

ליתן לו את המכס וכן נמי אם לא

קנה אותו אלא שהוא ממונה לגבות

את המכס שאינו רשאי ישראל חבירו

לישבע שהן תרומה דליכא אונסא

כיון דדינא דמלכותא דינא^(ג): **היכי**

נדר. לישנא דמתני' קשיא ליה דקאמר

נודרים שהן תרומה והיכי שייך נדרא

צהאי לישנא כלומר אי דלמנר יאסרו

פירות עולם עלי לעולם אין דברים

שנכלל מצטלין מה שהוליא צפיו אפילו

גצי אונסא כי האי אלא דהכא סתמא

קאמר יאסרו פירות עולם עלי ונהי

דסתמא לעולם משמע ה"מ היכא

דליכא אונסא משום דטפי משמע

לעולם היום אלא היכא דליכא

אונסא קך אונסא מפרש ליה לדבריה

דהיום קאמר כיון שלא אמר צפירוש

צהיפך. ומיהו נהי דהכא מסקינן

דכלאו אונסא לעולם משמע כיון

דסתמא קאמר ואפילו אומר כלצו

היום לא מהני אפילו הכי מי שגמר

כלצו לדור מפת חטים והוליא את

סמם לא אמרינן כיון דסתמא קאמר

וליכא אונסא שיהא אסור כלל פת

דהכא היינו טעמא מפני שמתכוין

לומר לשון שיהא משמעותו לעולם

ומש"ה כל היכא דליכא אונסא

לעולם משמע אבל התם כיון דלהוליא

פת חטים נתכוין אלא צצמר דאמר

פת איתקיל מילוליה הרי אין פיו

ולצו שוין ואינו אסור אלא צפת חטים

וכצר כתבתי זה צפ' שצבעות חטים

צתרא צס"ד: **סנא מסני' צנדר**

שצבועה יפתח: **רב אשי אמר ה"ק**

אין

להודיעך כחן דצ"ה. דאפילו צנדר לא

יפתח: **סנא צרייתא שצבועה להודיעך כחן דצ"ה**. דאפילו

צ"ש אומרים אין שאלה שצבועה. ולא מתוקמא הך צרייתא צנשצע להרגין כלל אלא ה"ק מי שנשצע על דצר לא יפתח לו חכס להמיר לו

שצבעתו שאין שאלה שצבועה וצית הלל אומרים יש שאלה: **במתני' הרי הנטיעות האלו קרבן וכו'** יש להם פדיון. כלומר דקדושה חלה עליהם עד שצריכות פדיון. וצגמרא [ע"ב] מפרש למה לי למימרא ומפרשין נמי אמאי תנא האי לישנא דיש להם פדיון ולא תנא צהדיא קדושות:

אין

להודיעך כחן דב"ש. דאפילו צנדר לא

יפתח: **סנא צרייתא שצבועה להודיעך כחן דצ"ה**. דאפילו

צ"ש אומרים אין שאלה שצבועה. ולא מתוקמא הך צרייתא צנשצע להרגין כלל אלא ה"ק מי שנשצע על דצר לא יפתח לו חכס להמיר לו

שצבעתו שאין שאלה שצבועה וצית הלל אומרים יש שאלה: **במתני' הרי הנטיעות האלו קרבן וכו'** יש להם פדיון. כלומר דקדושה חלה עליהם עד שצריכות פדיון. וצגמרא [ע"ב] מפרש למה לי למימרא ומפרשין נמי אמאי תנא האי לישנא דיש להם פדיון ולא תנא צהדיא קדושות:

אין

להודיעך כחן דב"ש. דאפילו צנדר לא

יפתח: **סנא צרייתא שצבועה להודיעך כחן דצ"ה**. דאפילו

צ"ש אומרים אין שאלה שצבועה. ולא מתוקמא הך צרייתא צנשצע להרגין כלל אלא ה"ק מי שנשצע על דצר לא יפתח לו חכס להמיר לו

שצבעתו שאין שאלה שצבועה וצית הלל אומרים יש שאלה: **במתני' הרי הנטיעות האלו קרבן וכו'** יש להם פדיון. כלומר דקדושה חלה עליהם עד שצריכות פדיון. וצגמרא [ע"ב] מפרש למה לי למימרא ומפרשין נמי אמאי תנא האי לישנא דיש להם פדיון ולא תנא צהדיא קדושות:

אין

להודיעך כחן דב"ש. דאפילו צנדר לא

יפתח: **סנא צרייתא שצבועה להודיעך כחן דצ"ה**. דאפילו

צ"ש אומרים אין שאלה שצבועה. ולא מתוקמא הך צרייתא צנשצע להרגין כלל אלא ה"ק מי שנשצע על דצר לא יפתח לו חכס להמיר לו

שצבעתו שאין שאלה שצבועה וצית הלל אומרים יש שאלה: **במתני' הרי הנטיעות האלו קרבן וכו'** יש להם פדיון. כלומר דקדושה חלה עליהם עד שצריכות פדיון. וצגמרא [ע"ב] מפרש למה לי למימרא ומפרשין נמי אמאי תנא האי לישנא דיש להם פדיון ולא תנא צהדיא קדושות:

עין משפט ונר מצוה

בא א ב ג **ב** מיי פ"ג מהלכות שבעות הלכה א [ופ"ד מהל' נדרים הלכ' א] סמג לאזין רמב טוש"ע י"ד סימן רלג סעיף יד:

בב ד מיי פ"ה מהל' גזילה מהלכה יא עד סוף הפרק סמג עיין סח טור ש"ע ח"מ סימן שסנז סעיף ב ופטי' ז ח ט:

בג ה ו מיי שם הלכה יא ופי"ג מהלכות שבעות הלכה ב סמג שם ולאזין רמא טור ש"ע שם סעיף ו וטור ש"ע י"ד סימן רלג סעיף יד:

בד ז ח מיי פ"ג מהל' שבעות הלכה ב ג ופ"ד מהל' נדרים הלכה ב סמג לאזין רמא רמב טור ש"ע י"ד סימן רלג סעיף יד:

בה ט מיי שם ופי"ז מהלכות מעילה הלכה א ופי"א מהלכ' מכירה הלכה ט [ופ"ח מהל' אישות הל' ב] סמג שם ועיין גז טור ש"ע שם [ופ"י רי סעי' ג] וטוש"ע ח"מ פ"ו סעיף ד:

בז י מיי פ"ו מהל' שבעות הלכה א טור ש"ע י"ד סימן רל: **בז** כ מיי פ"ד מהל' מעילה הלכה יא:

הגהות מהר"ב

רנשבורג

גליון הש"ס

גמ' ברת שפאי אומרים וכו'. ע"י לעיל כב ע"ב:

צרי"ן ד"ה אמר דר אפי':

הגהות מהר"ב

תוספות

והא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא. פי' צצ"ק (דף קיג:) ב' במובים שאין לו קצבה. ואם תאמר מכל וכל יאסרו דמלכותא הוא וי"ל כיון שאין דרך המוססין קן אין לו דינא אלא גזילה של מוכס (עלמא) ואע"ג דצבירא לן דברים שנכלל אין דברים לגבי אונסין שזרי כגטן ואפי"ה הא לעיל (דף ג) צבי ד' דברים המדורי כלל שום אונס אף על גב דהוא דברים שנכלל אויזין דברים וי"ל דהתם היינו טעמא משום דאנן סהדי שדעמו לכן וכיון דאנן סהדי הרי כאלו פירש צהדיא ולא היו דברים שנכלל אבל כהא ליכא למימר אנן סהדי אי לא האונס וצין מלמד חכס וצין עס הארץ מיתסגר כלל אונס כשאמר כלצו היום כיון דלא אנן סהדי והוא דרבי עקיבא שנשבע ומצטלה כלצו (ומסתמ לה) התם נמי הוי אונס שהיה צורק גזול לידע לצביר על

אחת עז פנים שהיה ממזר